

O‘QUVCHILARNING INGLIZ TILIDA MUSTAQIL VA IJODIY FIKRLASH QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISHNING ZAMONAVIY METODLARI

Ro'zimova Gulzor Do'stchan qizi

Xorazm viloyati, Tuproqqal'a tumani 8-son umumiy o'rta ta'lim maktabining Ingliz tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada o‘quvchilarning ingliz tilida mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish masalasi yoritilgan. Muallif zamonaviy ta’lim metodlarini tahlil qilib, muammoli ta’lim, tanqidiy fikrlash, ijodiy yondashuv va raqamli texnologiyalar yordamida o‘quvchilarning lingvistik va analitik ko‘nikmalarini rivojlantirish yo‘llarini ko‘rsatadi. Shuningdek, ushbu metodlarni ta’lim jarayoniga samarali joriy etish shartlari, o‘qituvchilarning metodik tayyorgarligi va baholash tizimidagi o‘zgarishlar muhokama qilinadi. Maqola ingliz tilini o‘rgatishda innovatsion yondashuvlarni qo‘llashga qiziquvchi pedagog va tadqiqotchilar uchun foydali bo‘lishi mumkin.

Kalit so‘zlar: mustaqil fikrlash, ijodiy fikrlash, zamonaviy metodlar, muammoli ta’lim (problem-based learning – pbl), tanqidiy fikrlash, sokratik suhbatlar, debatlar, “6 ta shlyapa” metodi, ijodiy yozuv (creative writing), hikoya tuzish (storytelling), raqamli texnologiyalar, sun’iy intellekt (AI), interaktiv o‘qitish, virtual haqiqat (VR), o‘quv dasturlarini yangilash, baholash tizimi.

Zamonaviy ta’lim tizimida o‘quvchilarning ingliz tilida mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. An’anaviy o‘qitish usullari grammatik qoidalarni o‘rgatishga yo‘naltirilgan bo‘lsa, bugungi kunda ta’lim jarayoni kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish va kreativ yondashuv asosida ijodiy fikrlashni shakllantirishga qaratilmoqda. Ushbu maqolada ingliz tilini o‘rgatishda mustaqil fikrlashni rivojlantirishning zamonaviy metodlari va ularni amaliyotga joriy etish yo‘llari tahlil qilinadi.

I. Ingliz tilida mustaqil va ijodiy fikrlash tushunchasi

Mustaqil fikrlash – bu o‘quvchilarning o‘rganilgan bilimlarga asoslanib, yangi g‘oyalarni ilgari surish, muammolarga yechim topish va o‘z qarashlarini mantiqiy asoslash qobiliyatidir. Ijodiy fikrlash esa mavjud bilimlarni yangicha talqin qilish, innovatsion yechimlarni taklif qilish va o‘ziga xos yondashuvlarni ishlab chiqishdan iborat.

Til o‘rganishda bu qobiliyatlar quyidagi jihatlar orqali namoyon bo‘ladi:

- Turli mavzularda o‘z fikrini bildirish va bahs-munozaralarda qatnashish;
- Yozma va og‘zaki nutqda o‘ziga xoslikni namoyish etish;
- O‘zining shaxsiy yondashuvi va tushunchalarini ishlab chiqish.

II. Zamonaviy metodlar va yondashuvlar

O‘quvchilarning ingliz tilida mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda quyidagi zamonaviy metodlar samarali hisoblanadi:

2.1. Muammoli ta’lim (Problem-Based Learning – PBL)

Bu metodda o‘quvchilarga dolzarb masala yoki muammo taqdim etiladi va ular mustaqil ravishda yoki guruhda ushbu muammoga yechim izlaydilar. Masalan:

“Iqlim o‘zgarishi global muammo sifatida qanday hal qilinishi mumkin?”

“Kelajakda ish o‘rinlari qanday o‘zgaradi?”

O‘quvchilar ushbu savollarga javob berish jarayonida mustaqil fikrlashga majbur bo‘ladilar.

2.2. Kritik fikrlashni rivojlantirish strategiyalari

Sokratik suhbatlar (Socratic Seminars) – o‘quvchilar o‘qilgan matn yoki mavzu bo‘yicha bahs-munozara yuritadilar.

Debatlar va rolli o‘yinlar – turli ijtimoiy va ilmiy mavzularda bahslashish orqali tanqidiy fikrlash rivojlanadi.

“6 ta shlyapa” metodi (Edward de Bono) – o‘quvchilar bir muammoni turli rakurslardan baholaydilar.

2.3. Yaratmoq orqali o‘rganish (Learning by Creating)

Ijodiy yozuv (Creative Writing) – hikoya, esse, she‘r yozish orqali til qobiliyati rivojlantiriladi.

Storytelling (Hikoya tuzish) – o‘quvchilar mavzuga oid hikoya yaratib, uni ijodiy usulda taqdim etadilar.

Podkast va blog yuritish – o‘quvchilar ingliz tilida podkast yozib olish yoki blog yuritish orqali mustaqil fikr bildiradilar.

2.4. Raqamli texnologiyalar yordamida interaktiv o‘qitish

ChatGPT va sun‘iy intellekt yordamida interaktiv muloqot – o‘quvchilar AI bilan suhbat qurib, o‘z fikrlarini shakllantiradilar.

Kahoot, Quizlet va Mentimeter kabi interaktiv ilovalar – savol-javoblar, testlar orqali o‘quvchilarning fikrlash qobiliyati rivojlantiriladi.

Virtual haqiqat (VR) va argumentatsiya simulyatsiyalari – o‘quvchilar o‘zlarini real vaziyatda sinab ko‘radilar va mustaqil yechimlar topadilar.

3. Zamonaviy metodlarni amaliyotga joriy etish

Zamonaviy metodlarni muvaffaqiyatli joriy etish uchun quyidagi omillarni hisobga olish kerak:

3.1. O‘qituvchilarning yangi metodikaga tayyorligi

O‘qituvchilar innovatsion usullarni qo‘llash uchun trening va seminarlar orqali bilim va ko‘nikmalarini oshirishlari lozim.

3.2. O‘quv dasturlarini yangilash

Ingliz tili darsliklari mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni rag‘batlantiradigan topshiriqlar bilan boyitilishi kerak.

3.3. Baholash tizimini takomillashtirish

An‘anaviy testlar o‘rniga loyiha ishlari, insholar va og‘zaki taqdimotlar baholashning asosiy usuli sifatida qo‘llanilishi mumkin.

XULOSA

Ingliz tilini o‘qitishda mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish bugungi kunda muhim masala hisoblanadi. Zamonaviy metodlar – muammoli ta’lim, tanqidiy fikrlash, ijodiy yondashuv va raqamli texnologiyalar – ushbu jarayonda samarali natija beradi. Ularni amaliyotga joriy etish orqali o‘quvchilarning nafaqat til bilimi, balki analitik va kreativ fikrlash qobiliyatlari ham rivojlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. De Bono, E. (1992). *Serious Creativity: Using the Power of Lateral Thinking to Create New Ideas*. HarperBusiness.
2. Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
3. Paul, R., & Elder, L. (2008). *Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Learning and Your Life*. Pearson.
4. Anderson, L.W., & Krathwohl, D.R. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom’s Taxonomy of Educational Objectives*. Longman.